

राज्य शासनाचे मंत्री व अधिकारी, राज्य विधानमंडळाचे सदस्य आणि सार्वजनिक उपक्रम, महामंडळे, मंडळे, इत्यादींचे पदाधिकारी यांच्या विदेश दौऱ्यासंबंधी

e-Political Clearance System चा वापर करण्यासंबंधी व अन्य सूचना

महाराष्ट्र शासन

सामान्य प्रशासन विभाग

शासन परिपत्रक क्रमांक: परदौ- १४१६/प्र.क्र.११/११

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२

दिनांक २ जून, २०१६

वाचा - (१) शासन परिपत्रक, सामान्य प्रशासन विभाग, क्र. परदौ- १४१४/प्र.क्र.४६/११,

दिनांक २९ डिसेंबर, २०१४

(२) केंद्र शासनाच्या विदेश सचिवांचे अर्धशासकीय पत्र, क्र.२२१२१/एफ एस/१५,

दिनांक ३१ डिसेंबर, २०१५

परिपत्रक

राज्य शासनाचे मंत्री व अधिकारी, राज्य विधानमंडळाचे सदस्य आणि सार्वजनिक उपक्रम, महामंडळे, मंडळे, इत्यादींचे पदाधिकारी यांच्या विदेश दौऱ्यासंबंधीचे निकष, सूचना व कार्यपद्धती यांबाबतच्या सर्वसमावेशक तरतुदी वरील (१) येथील परिपत्रकान्वये विहित करण्यात आल्या आहेत. सदर तरतुदीत नमूद केलेल्या निकषांची पूर्तता होत असल्याची काळजीपूर्वक तपासणीअंती खातरजमा होत असेल अशाच प्रकरणी विदेश दौऱ्यास मंजूरी देण्यासंबंधीचे प्रस्ताव तयार करून ते मंजूरीसाठी पाठवावेत असे या परिपत्रकान्वये पुन्हा कळविण्यात येत आहे.

२. विदेश दौऱ्यांचे प्रस्ताव केंद्र शासनाच्या मान्यतेसाठी विदेश दौऱ्यास सुरुवात होण्याच्या तारखेपासून किमान तीन आठवडे अगोदर पाठवावेत. सदर प्रस्ताव मुख्यमंत्री कार्यालयास एक महिना अगोदर पाठविणे शक्य व्हावे यासाठी शिफारस समितीच्या विचारार्थ सादर करण्यासाठी किमान सहा आठवडे अगोदर सादर करावेत. केंद्र शासनाच्या संबंधित मंत्रालयांच्या मान्यतेनंतरच त्यासंबंधीचा शासन निर्णय निर्गमित करण्याची पुढील कार्यवाही करावी. याबाबतचा शासन निर्णय निर्गमित झाल्यानंतरच विदेश दौरा सुरू करता येईल. केंद्र शासनाची अनुमती गृहीत धरून कोणताही विदेश दौरा केला जाणार नाही याची दक्षता घ्यावी, अशाही सूचना वरील (१) येथील परिपत्रकान्वये देण्यात आल्या असून त्यांकडे पुन्हा लक्ष वेधण्यात येत आहे.

विदेश दौऱ्याकरिता राजकीय दृष्टीकोनातून मंजूरी (Political Clearance) देण्याची कार्यवाही विदेश मंत्रालयाकडून केली जाते. या प्रयोजनासाठी केलेल्या अर्जांवरील कार्यवाही वेगाने व सुलभतेने करून योग्य त्या प्रकरणी Political Clearance देण्याच्या प्रयोजनासाठी विदेश मंत्रालयाने डिजिटल इंडिया कार्यक्रमांतर्गत दि. १ जानेवारी, २०१६ पासून पथदर्शी तत्वावर e-Political Clearance System ही प्रणाली सुरू केली आहे. केंद्र शासनाच्या epolclearance.gov.in या पोर्टलवरून यापुढे Political Clearance साठी अर्ज करता येतील. केंद्र शासनाच्या यासंबंधीच्या दिनांक ३१ डिसेंबर, २०१५ च्या पत्राची प्रत सोबत जोडली आहे. या पथदर्शी टप्प्याच्या यशस्वितेनंतर Political Clearance साठी केवळ ऑनलाईन अर्ज करणे बंधनकारक करण्याचे केंद्र शासनाने ठरविल्याचेही पत्रात स्पष्ट करण्यात आले आहे.

वरील सूचना सर्व प्रशासकीय विभागांच्या निदर्शनास आणण्यात येत आहेत. प्रशासकीय विभागांनी या सूचना त्यांच्या नियंत्रणाखालील उपक्रम, मंडळे, महामंडळे व अन्य शासकीय व निमशासकीय संस्थांच्या निदर्शनास आणाव्यात व त्यानुसार कार्यवाही करावी असेही कळविण्यात येत आहे.

३. विदेश दौऱ्यांसंदर्भात आणखी सूचना खालीलप्रमाणे देण्यात येत आहेत:

अ) विदेश भेटीसाठी राज्य शासनाकडील मान्यवरांना विदेश दौऱ्याबाबतचे निश्चित असे आमंत्रण असणे आणि संबंधित देशातील समकक्ष मान्यवरांशी त्यांच्या बैठका निश्चित केलेल्या असणे आवश्यक आहे, जेणेकरून विदेशात त्यांच्या स्थान व प्रतिष्ठेचे अवमूल्यन होणार नाही. विदेश भेटीची समर्पकता ठरविताना त्या देशाशी असलेले द्विपक्षीय संबंध यजमानांचे स्वरूप व दर्जा, देवाणघेवाणीची स्थिती (reciprocity), स्थानिक परिस्थिती (जसे निवडणुका, मोठे सण/ उत्सव, सुट्ट्या, इ.) बाबी विचारात घेतल्या जातात. एखाद्या देशाला भेट देणे योग्य ठरेल किंवा कसे आणि भेट देण्याचे ठरल्यास कोणत्या पातळीवरील सहभाग उचित असेल हे ठरविण्यासाठी त्या देशातील भारतीय मिशन हे सर्वात योग्य अभिकरण असून भारतीय मिशनकडून प्राप्त होणाऱ्या माहितीस (feedback) उचित महत्त्व दिले पाहिजे. आवश्यक त्या बाबी विचारात घेऊन काही प्रकरणांत Political Clearance नाकारावा लागतो ही बाब संबंधितांनी लक्षात घ्यावी.

ब) विदेश दौऱ्याचा प्रस्ताव तयार करताना राज्य शासनाच्या दृष्टीने अभ्यासदौरा उपयुक्त/ समर्पक आहे आणि सदर भेटीमुळे रचनात्मक चर्चा करणे शक्य होणार आहे या बाबींची खातरजमा करण्यात यावी. अभ्यासदौऱ्यानंतर अहवाल सादर करणे बंधनकारक असेल आणि पुढील भेटीस मान्यता देण्याचा विचार करताना मागील भेटीसंबंधीचा अहवाल सादर करण्याची पूर्वअट असेल.

४. व्यापार, गुंतवणूक, पर्यटन इ. संबंधीच्या दूरगामी आर्थिक उद्देशाने वेगवेगळ्या विभागांचे मंत्री विदेशांना भेटी देतात. आवश्यक त्या तयारीनिशी आणि विदेश मंत्रालय आणि संबंधित भारतीय मिशन/ पोस्ट यांचा सल्ला घेऊन आयोजित केलेल्या भेटी अधिक फलदायी ठरतात. विदेश भेटींच्या आयोजनामधील विदेश मंत्रालय आणि संबंधित भारतीय मिशन/ पोस्ट यांच्या सहभागामुळे, विशेषकरून ज्या देशांशी आपले संबंध संवेदनशील आहेत अशा देशांशी भेटीदरम्यान चर्चा/ वाटाघाटी करताना, त्या आपल्या देशाच्या त्या देशाबाबत असलेल्या धोरणाशी सुसंगत ठेवण्यास मदत होते. तसेच भेटीपूर्वी परराष्ट्र मंत्रालय/ संबंधित भारतीय मिशन/ पोस्ट यांच्याशी सल्लामसलत केल्यास भेटीसाठी मंजुरी देताना मदत होते. या बाबी विचारात घेऊन खालील सूचनांचे पालन करावे:

अ) मान्यवरांच्या विदेश भेटी आणि कार्यक्रम यांबाबत विदेशी अधिकाऱ्यांशी परस्पर संपर्क साधू नये. भेटी आणि कार्यक्रम याबाबतचा संभ्रम टाळण्यासाठी विहित कार्यपद्धतीनुसार विदेश मंत्रालय व भारतीय मिशन वा पोस्ट यांच्यामार्फत विदेशी अधिकाऱ्यांशी संपर्क साधावा. दौऱ्याच्या पूर्वनियोजनातही विदेश मंत्रालय आणि संबंधित भारतीय मिशन/पोस्ट यांचा सल्ला घ्यावा.

ब) काही वेळा राज्यातील मान्यवरांच्या भेटीबाबतच्या औपचारिक कार्यक्रमाची संपूर्ण माहिती विदेश मंत्रालयास वा भारतीय मिशन/ पोस्ट यांना कळविली जात नाही. कॅबिनेट सेक्रेटरीएट आणि विदेश मंत्रालयास मुख्यमंत्री व मंत्री यांच्या प्रस्तावित विदेश भेटींची (खाजगी वा शासकीय) माहिती द्यावी. तसेच या भेटीपूर्वी political clearance आणि FCRA Clearance मिळविणे बंधनकारक असेल आणि प्रत्यक्ष भेट देतानाही विदेश मंत्रालयास त्याची माहिती द्यावी.

क) विदेश मंत्रालय आणि भारतीय मिशन व पोस्ट यांना राज्य शासनांतील मान्यवरांना प्रस्तावित विदेश भेटीपूर्वी आवश्यक ती माहिती देण्याबाबत आदेशित करण्यात आले आहे. गुंतवणूक/ व्यापारी संधी यासंदर्भात पाठपुरावा करण्यासाठी त्यांच्या जागतिक संपर्काचा उपयोग करून घ्यावा.

५. सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा संकेतांक २०१६०६०३१७२७४१३२०७ असा आहे. हे आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहेत.

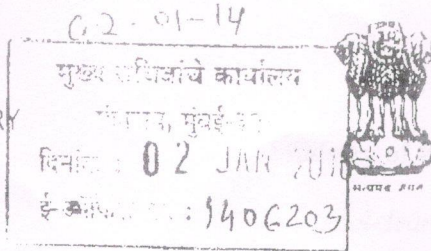
महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(व्यं. मा. भट)
शासनाचे उप सचिव

प्रति,

- १) राज्यपालांचे सचिव,
- २) अध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा यांचे सचिव,
- ३) सभापती, महाराष्ट्र विधानपरिषद यांचे सचिव,
- ४) मुख्यमंत्र्यांचे प्रधान सचिव,
- ५) विरोधी पक्षनेते, महाराष्ट्र विधानसभा,
- ६) विरोधी पक्षनेते, महाराष्ट्र विधानपरिषद,
- ७) मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन,
- ८) शासनाचे सर्व अपर मुख्य सचिव/ प्रधान सचिव/ सचिव,
- ९) सर्व मंत्री/ राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव/ स्वीय सहायक,
- १०) * प्रबंधक, उच्च न्यायालय (मूळ शाखा), मुंबई
- ११) * प्रबंधक, उच्च न्यायालय (अपील शाखा), मुंबई
- १२) * प्रबंधक, लोक आयुक्त व उप लोक आयुक्त यांचे कार्यालय, मुंबई
- १३) * सचिव, महाराष्ट्र विधानसभा सचिवालय, मुंबई,
- १४) * सचिव, महाराष्ट्र विधानपरिषद सचिवालय, मुंबई,
- १५) * सचिव, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई,
- १६) * आयुक्त, राज्य निवडणूक आयोग, मुंबई,
- १७) सर्व मंत्रालयीन विभाग,
- १८) सर्व मंत्रालयीन विभागाच्या नियंत्रणाखालील सर्व विभाग प्रमुख/ कार्यालय प्रमुख,
- १९) महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मुंबई (५ प्रती),
- २०) विधीमंडळ ग्रंथालय, विधानभवन, मुंबई (१० प्रती),
- २१) सर्व विधीमंडळ सदस्य,
- २२) सामान्य प्रशासन विभागातील सर्व कार्यासने,
निवडनस्ती
* पत्राने

विदेश सचिव
FOREIGN SECRETARY

विदेश मंत्रालय, नई दिल्ली-11
MINISTRY OF EXTERNAL AFFAIRS
NEW DELHI 110011
Phone: 2301 2318 Fax: 2301 6781
E-mail: drfs@mea.gov.in

D.O No.22121/FS/15

ACS(Protocol)RR-2582
05/11/2016

December 31, 2015

Dear Secretary / Chief Secretary,

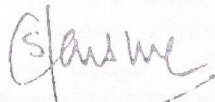
As you are aware, the Ministry of External Affairs is the nodal Ministry for processing and grant of political clearances for visits abroad by Ministers, Parliamentarians, Legislators and all officials of the Central/State/UT Governments and PSUs.

2. To speed up & streamline the processing of applications for political clearances for visits abroad, the Ministry is launching an e-Political Clearance System on a pilot basis on 1st January, 2016 to enable eligible applicants to apply for political clearances online. This portal - epolclearance.gov.in - can be used for seeking political clearance of the MEA for all outgoing visits that require such clearance. This is an initiative under the ambit of the Digital India program to improve delivery of services by the Ministry and is hosted on the GI Cloud with the support of NIC.

3. In order to promote the use of this online portal, I request you to kindly encourage all Departments/Organisations/Institutions/Divisions under your charge to begin using this portal for submitting applications for political clearance to the MEA. On successful completion of this pilot phase, we envisage making online applications mandatory. An overview of this portal with salient features is attached for your kind reference.

With warm greetings for the New Year and wishing you the very best for 2016!

Yours sincerely,

(Dr. S Jaishankar)

Encl. As above

To:

1. All Secretaries of Government of India
2. Chief Secretaries of all States/UTs

ACS(Protocol)

S.O.(K)

5-1-2015

20/30

Date - 6/11/2016

Ministry of External Affairs

***
epolclearance.gov.in

Overview

The internet portal <http://epolclearance.gov.in> has been launched by the Ministry of External Affairs to facilitate online applications for grant of political clearances for visits abroad by the constituents at various levels in Central and State Governments in India. The system is designed to automatically generate acknowledgments for online applications along with a unique reference number for easy tracking. Upon completion of processing of applications, the system immediately generates MEA's political clearance in PDF format and forwards it to the applicant directly by email.

Salient features

- Portal is available 24x7 and can be accessed over the internet;
- System automatically identifies and forwards online applications directly to the concerned Division(s) within MEA cutting down on time taken in transit;
- Single application form for individual visits or for delegations;
- Online form also applicable for visits to multiple countries;
- Facility to upload supporting documents;
- Features OTP verification through SMS for user registration;
- Applications can be submitted by the visitor or on behalf of visitor(s) by nodal officer;
- Facility to check status of application online;
- Easy to use website, with drop-down menus ;
- Automatic generation of political clearance upon completion of processing, which is forwarded directly to the applicant, copy sent to CPV Division, MEA to facilitate the issue of Diplomatic / Official Passports and visa notes;
- Outcome reports can be submitted online once the visit is completed;

Description of process flow

After a one-time registration on the portal, either the visitor or the nodal officer of the concerned Department in Central / State / UT Governments, PSUs can submit online applications for political clearances. The interface is simple and user-friendly and allows uploading of scanned supporting documents. Status of applications can be checked online using the unique reference number generated at the time of application. Copies of the political clearance generated by the portal are also sent to CPV Division, MEA to facilitate the issue of Diplomatic / Official Passports and visa notes. Once the visit is completed, the portal offers the facility for uploading outcome reports.

Support – Any queries on using this system may please be directed to :
MEA e-polclearance Support Team
1025, A Wing, Jawaharlal Nehru Bhavan
23-D Janpath, New Delhi 110011
Email: jnbsupport[at]mea[dot]gov[dot]in
epolclearance[at]mea[dot]gov[dot]in
Tel. : +91 11 4901 8371

*****